

ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА СКЛАДАХ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація. Розглянуто питання організації відображення в обліку та звітності виробничих запасів на складах підприємств. Запропоновано рекомендації щодо організації системи управління зберіганням запасів у складських приміщеннях підприємств та вдосконалення форми звітності з обліку виробничих запасів.

Аннотация. Рассмотрены вопросы организации отражения в учете и отчетности производственных запасов на складах предприятий. Предложены рекомендации по организации системы управления хранением запасов в складских помещениях предприятий и совершенствование формы отчетности по учету производственных запасов.

Annotation. The issues of enterprise inventories accounting and reporting are discussed. The recommendations for the organization of management system for storing inventory in warehouses and improvement of enterprise reporting forms of inventory accounting are offered.

Ключові слова: організація обліку, виробничі запаси, складські приміщення, автоматизація, система управління.

Виробничі запаси є об'єктивною необхідністю на підприємствах. Ця необхідність зумовлена закономірностями руху матеріалів з джерел їх надходження. З одного боку, сформовані виробничі запаси забезпечують постійність, безперервність та ритмічність діяльності підприємства, гарантують його економічну безпеку, з іншого – виробничі запаси на рівні великих промислових підприємств потребують великих капіталовкладень, тому від організації їх обліку та аналізу залежить точність визначення прибутку підприємства, його фінансовий стан, конкурентоспроможність на ринку та в цілому ефективність роботи підприємства.

Недосконала система організації бухгалтерського обліку викликає неповне та несвоєчасне надходження звітних даних та іншої інформації. Наявність великих розривів у часі між моментом одержання обліково-економічної інформації і моментом її використання перешкоджає підвищенню економічної ефективності діяльності підприємств. Недоліки в організації обліку призводять до його заплутаності, збільшення витрат на утримання облікового персоналу, створення умов для розкрадання матеріальних цінностей та інших зловживань. Питання організації обліку, виходячи з вузьких рамок облікового погляду і бухгалтерського досвіду, останнім часом привертає до себе все більше уваги в працях вітчизняних вчених Ф. Бутинця, В. Сопка, М. Пушкаря, Н. Ткаченка [1 – 3]. Проте і зараз ряд принципових питань, зокрема організації обліку виробничих запасів на складах, залишаються дискусійними і потребують удосконалення на місцях залежно від галузі виробництва та видів діяльності підприємства.

Метою статті є розробка системи управління виробничими запасами на складах підприємств.

Завданнями для досягнення поставленої мети є визначення напрямів управління виробничими запасами підприємств, шляхи вдосконалення форм звітності складського господарства.

Предметом дослідження є визначення методологічних аспектів обліку та контролю за запасами в умовах ринкових відносин.

Для правильної організації обліку запасів на підприємстві, перш за все, необхідно дати відповідь на ряд запитань: коли, звідки, скільки і на яку суму надійшли запаси, як виконуються програми постачання; кому, коли і скільки відпущено запасів; як виконується програма виробничого споживання; який залишок по окремих видах запасів і як дотримуються встановлені ліміти тощо.

Необхідними передумовами правильної організації обліку запасів є: раціональна організація складського господарства; наявність інструкції з обліку виробничих запасів; розробка номенклатури запасів; правильне групування (класифікація) запасів; розробка норм витрачання запасів [4].

Для організації безперебійного постачання, розміщення, зберігання і видачі матеріальних запасів у виробництво велику роль відіграє правильно організоване складське господарство, тому що в діяльності підприємства не завжди можна досягти повного узгодження темпів постачання матеріальних ресурсів, темпів виробництва і збуту готової продукції [5]. Основні функції складського господарства є матеріальні ресурси в об'ємах і номенклатурі, достатніх для безперервності процесу виробництва; належне зберігання і облік матеріалів; планомірне, безперебійне і комплексне постачання цехів і ділянок матеріальними ресурсами; підготовка матеріалів до їх безпосереднього споживання, здійснення комплексу операцій, пов'язаних із виконанням контролю, сортування. Існує декілька варіантів обліку матеріальних запасів на складах підприємства:

1) сортовий – на кожен вид матеріалів на підставі первинних документів відкривається картка аналітичного обліку, де їх обліковують у натуральному і грошовому вираженні. Оборотні відомості аналітичного обліку складаються по закінченню звітного періоду. За зданими картками складського обліку порівнюються залишки та

обороту по них;

2) партійний – первинні документи групуються за номенклатурними номерами, і в кінці звітної періоду кінцеві дані по кожному з номерів заносяться до оборотних відомостей. Оборотні відомості складаються в натуральному і грошовому вираженні по кожному складу і для кожного рахунку;

3) сальдовий (оперативно-бухгалтерський) – сальдовий метод обліку базується на використанні реєстрів аналітичного обліку карток складського обліку. У ньому перевіряється правильність записів надходження і витрачання матеріалів на складі й оперативно підтверджується залишок по картці складського обліку особистим підписом бухгалтера, а кожного першого числа місяця залишок по кожному номенклатурному номеру переноситься до відомості обліку залишків матеріалів на складі, без виділення оборотів витрат і надходження матеріалів. На підставі даних відомості виводяться підсумки по складу [6].

Аналітичний облік матеріальних запасів ведеться на складах за допомогою карток складського обліку, що розміщуються в картотеці за технічними групами виробничих запасів відповідно до номенклатури-цінника. Аналітичні рахунки об'єднують за групами матеріалів, місцями зберігання, матеріально відповідальними особами, за синтетичними рахунками бухгалтерського обліку і субрахунками [3; 7]. Дані за аналітичними рахунками узагальнюються в оборотно-сальдових відомостях. Використовують рахунки аналітичного обліку для контролю за зберіганням і рухом матеріальних цінностей, їх оцінки, порівняння з даними складського обліку, а також для підведення підсумків інвентаризації [4].

Облік значно спрощується при використанні в складському обліку комп'ютерної техніки. У цьому випадку всі прибутково-видаткові документи обробляються щоденно або за мірою їх надходження зі складів [5]. Усе це вимагає вдосконалення і нових підходів щодо організації і методики аналітичного обліку наявності і руху матеріалів, що є однією із самих важливих і найбільш трудомістких ділянок бухгалтерського обліку. Важливість і трудомісткість ведення кількісного аналітичного обліку матеріальних запасів, значні їх якісні показники зумовили необхідність пошуку більш раціональних методів обліку матеріальних запасів з метою усунення дублювання одних і тих самих операцій.

Різновидом оперативно-бухгалтерського обліку є так званий оперативно-груповий аналітичний метод обліку матеріальних запасів, де їх облік ведеться в розрізі їх видів, груп і підгруп. Практика показує, що для обліку за групами матеріалів доцільно, щоб в групу входило не більше 100 їх найменувань, тому що це полегшує і прискорює процес виявлення можливих помилок.

Для підвищення ефективності оперативно-бухгалтерського методу обліку матеріальних запасів доцільно здійснити деталізацію їх груп на кілька підгруп з тим розрахунком, щоб у підгрупі не було великої кількості найменувань матеріалів, що дозволить обмежити обсяг записів для обліку їх руху та перевірки. Це можна досягти шляхом щомісячного складання часткових відомостей з надходження і вибуття матеріальних цінностей у межах їх кожної підгрупи, що підвищує оперативність виявлення можливих помилок у складському і бухгалтерському обліку. До того ж, слід зазначити, що при автоматизованому обліку програма дозволяє без зайвих показників формувати відомості в аналітичному розрізі як за групами і підгрупами матеріалів, так і за окремими їх видами і сортами за будь-який період [4].

Складське господарство більшості підприємств досить складне і складається з мережі складів із спеціальними пристроями й устаткуванням для переміщення, зберігання матеріалів (стелажі, підйомно-транспортне, вагове, вимірювальне і т. п.). Проте підприємства потребують системи управління виробничими запасами в кризових ситуаціях, коли різко зростає складність управління, істотно ускладнюються і підвищуються вимоги до оперативності рішення, завдань планування й обліку в управлінні запасами, виникає необхідність у принципових змінах методів їх здійснення.

Необхідною умовою для підтримання виробничого процесу на підприємстві є наявність складського господарства з достатньою кількістю виробничого процесу на підприємстві є наявність складського господарства з достатньою кількістю виробничих запасів. Таким чином, можна сказати, що запаси мають вагому частину активів підприємства, вони займають особливе місце у складі майна та домінуючі позиції у структурі витрат підприємств різних сфер діяльності, при визначенні результатів господарської діяльності підприємства та при висвітленні інформації про його фінансовий стан. Це, в свою чергу, вимагає повної, достовірної інформації про наявність та рух виробничих запасів, яку може надати правильно організована система управління складським господарством, що генерує та інтерпретує всю базу інформаційного потоку, надану різними ринковими системами для ефективного управління матеріальними запасами.

Наук. керівн. Писарчук О. В.

Література: 1. Бухгалтерський фінансовий облік : підручник для студентів спеціальності "Облік і аудит" вищих навчальних закладів / за редакцією проф. Ф. Ф. Бутинця. – 5-те вид, доп. і перероб. – Житомир : ПП "Рута", 2009. – 726 с. 2. Сопко В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством : навч. посібн. / В. Сопко. – К. : КНЕУ, 2010. – 526 с. 3. Ткаченко Н. М. Теоретико-методологічні проблеми формування бухгалтерського фінансового обліку / Н. М. Ткаченко. – К. : "А.С.К.", 2009. – 348 с. 4. Грабова Н. Н. Бухгалтерський облік у виробничих і торговельних підприємствах / Н. Н. Грабова, В. Н. Добровський ; під керівн. Н. В. Кужельного. – К. : А.С.К., 2010. – 624 с. 5. Наказ Міністерства фінансів України від 20.10.99 № 246 (із змінами і доповненнями) Положення (стандарту) бухгалтерського обліку № 9 "Запаси" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : minfin.gov.ua. 6. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.99 № 996-XIV (із змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : minfin.gov.ua. 7. Гетьман О. О. Економіка підприємства : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / О. О. Гетьман, В. М. Шаповал. – К. : Центр навчальної літератури, 2009. – 488 с. 8. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами: приклади та коментарі : практичний посібник / С. Ф. Голов, В. М. Костюченко. – К. : Лібра, 2010. – 840 с. 9. Кляцький М. Регістри бухгалтерського обліку для підприємств малого бізнесу / М. Кляцький, О. Малишків // Дебет-Кредит. 10. Рибалко О. М. Вдосконалення обліку виробничих запасів / Рибалко О. М. // Серія "Економіка та підприємництво". – 2010. – № 3. – С. 210–215.

